

Tiszteletbeli elnökiunktől búcsúztunk*

Dr. Kanyar József emlékezete

Kedves Jóska Bátyánk!
Kedves Gyászoló Család és Rokonság!
Tisztelt Végfőtisztességet Tévfő Gyülekezet!

„... Voluit, quiescit.”¹

A Család, a Rokonság, a Barátok és Tanítványok nevében búcsúzom *dr. Kanyar Józseftől*. A levéltárostól, a tanártól és nevelőtől, a karnagytól, a történésztől, az MTA doktorától, a honismereti mozgalom egyik alapítójától, *Németh László* eklézsiájának egyik legrokonszenvesebb tagjától, a Nemzeti Parasztpárt neves politikusától, a jelentős művelődéstörténészétől, a közülünk és az értünk való Embertől. Nem is lehet – itt és most – valamennyi munkaterületét felsorolni, de egyben biztosak lehetünk: attól az embertől veszünk ma végső búcsút, aki Somogy polihisztorai között az egyik legnagyobb volt.

A mérei rektortanító *Varga Pál* kis „segédje”, ahogy földije, *Fodor András* emlékezett iskola-társaként vissza rá: „a *Kanyar*” valóban hatalmas és sokrétű életművet hagyott ránk. És nemcsak Somogyországra, hanem azon túl minden magyarok hazájára. A *Kanyar*-teljesítmény egyik szépsége éppen abban rejlik, hogy egyszerre somogyi és egyszerre egyetemesen magyar. Nem is lehet más, hiszen gyökerei e két talajban erednek.

Őszinte és hálás köszönet illeti *dr. Kanyar Józsefet* – hiszen munkás és nagyonis céltudatos élete értünk való Élet volt. Sok hiteles tanúja van annak az értelmiségi létküzdelemnek is, amely során hatalmas ellenállással szemben kellett létrehozni az eredményt. Mivel senki sem lesz csupán önmagától az, ami és aki élete során lett, köszönettel tartozunk azoknak is, akik *Kanyar Józsefet* magukhoz emelték, sorsán, így életésélyein javítottak. És mindezt a két világháború között, majd azt követően.

Köszönetet mondunk a szárnyra bocsátó Családnak, a mérei Református Iskolának, *Varga Pál* kántortanítónak, *Keresztes Gyula* református lelkésznek, a kaposvári Somssich Pál Főgimnázium Tanárainak. Köszönetet kell mondanunk a minden áldozatott vállaló nevelőapának, akit Jóska bátyánk nagyon szeretett: *Fazekas Jánosnak* és két asszonyuk: *Kati néni*nek, az *Édesanyának* és *Éva néni*nek, a Feleségnek. Nélkülük mi, mai somogyiak, sok mindennel szegényebbek lennénk. Nekik köszönhetjük leginkább, hogy *dr. Kanyar Józsefnek* nemcsak szellemi öröksége nagy, hanem a magyar értelmiségi példája is. Aki – *Németh László*t követve – ellenállt mindennek, ami nekünk, magyaroknak ártalmunkra volt, de mindig tette a maga magyar dolgát, amennyire azt a Sors engedte. Ezért is érezheti őt olyan sok magyar ember a saját szószólójának. Ahogy egyik példaképe, *Németh László* tanította: ellenállt, amíg az okos volt! Tudták mindketten, hogy itt okos túlélőkre, s nem hősi halottakra van szüksége a nemzetnek. Hősi halott itt egy kárpát-medencényi van, egy nemzet megmaradásához elég hatalmas áldozat! Jóska bátyánk szerint – az okos túlélők okos gyülekezete! Ezért volt tehát ilyen sokrétű és hatalmas *Kanyar József* munkássága, ezért volt a honismereti mozgalom, a történelem megyei és országos szintű sikeres kutatása. Ezt szolgálja ma is a „*Harminc nemzedék vallomása Somogyról*”, hogy még sokszor harmadik vallhasson majd szűkebb hazánkról. Érezhető tehát, hogy a szellemi hagyaték méltó kiegészítője *Kanyar József* értelmiségi példája. Erre is igaz

* A beszédek elhangzottak 2005. február 21-én a Farkasréti temető ravatalozójában.

¹ Herder sírkölapjának felirata: *mindent megtett, amit csak lehetett, amit csak tudott. ... Méltán pihen.*

Mándli Gyula felvételei

Kányádi Sándor varázslatos versrészlete: „...Falak omolhatnak / kövek is váshatnak / Magaslik, nem porlad / a megtartó példa.” Jóska bátyánk példája is ilyen: magaslik, nem porlad és minthogy az ő példája is hiteles, ahogy Kós Károlyé, megtart bennünket, somogyi utódokat. Való igaz, Varga Pál mérői tanító úr „büszkesége” a szolgálat etikájának mércéjével is mérve – példaember volt, akinek legjellemzőbb sajátossága a szeretetreméltósága és a szemérből sugárzó, Édesanyját idéző jósága volt. Rá is igaz Fodor András „*Németh László arcképe alá*” című híres versének egyik sora, miszerint: „...S kérdem veletek együtt: / amíg élt, / megérdemeltük-e?” Hiszen az olyan formátumú értelmiségi ember, mint amilyen *dr. Kanyar József* volt – egyszerre édesanyja és mostohagyermeké népének. Egyszerűen ez a sorsa, ha ez az.

Milyen igaz e ravatalnál is Arany János gondolata:

„...Hálnak, hálnak, egyre hálnak
színe, lángja a magyarnak
itt is egy név, ott is egy név
hányat visz el minden egy év,
s aki még él, minden névnel
összerezzen búsan, árván,
mint a néma lomblevél ha
egy-egy társa hull is sárgán.”

Igen, mi is összerezzenünk így árván, hiszen szűkebb hazánk Somogy és maga az ország – egy jeles fiával lett kevesebb.

A somogyi ember, az igazi, hűségéből él. Erről a hűségről volt szó a *Nemzeti Parasztpárt* regionális szervezetében, a *Pécsi Szabad Szó Szerkesztőségében*, a *Megyei Levéltárban*, a *Somogyi Megyei Népi Együttesben*, a *Tanárképző Főiskolán*, az *MTA Történettudományi Osztályában*, a *Honismeret Szerkesztőségében*, s hol van e sor vége? S mindez úgy, hogy, amint mondják, *dr. Kanyar Józsefet* nem egyszer a saját tűzérsege is lőtte. Nem azért mert nem látták, hogy mindig „a terepen” van, hanem azért, mert ellenségnek nézték. Nem hitték el róla az új hatalom ideológusai, hogy a Révai: *Marxismus, népiesség, magyarság* című brosúráit ő maga is olvasta. És ráadásul sokkal korábban, mint azok, akik lőtték. Más nemzedéktársaival együtt, más értékrendjük miatt.

A nemzetben, a hazában és a családban gondolkodó ember, amilyen maga *Kanyar József* is volt, egy nehéz történelmű nemzedék, apáink nemzedéke pontosan tudta – ezt hallhattuk tőlük, mi gyerekek hogy a civilizáció bevált értékei, a nemzeti megmaradás esélyei az idők végezetéig veszélyeztetve lesznek. És nem is annyira a barbároktól, mint azoktól a félrevezetett idealistáktól, akik türelmetlenségükben és tudatlanságukban arra ösztökélnék bennünket, hogy vessük el ezeket az értékeket. Nem egyszer az inkvizícióra emlékeztető vallási türelmetlenséghez hasonlóan! Márpedig az emberiség bevált értékeit a ma embere nem vetheti el, ha a XXI. században is életben szeretne maradni. A történész, a tanár és nevelő *dr. Kanyar Józsefben* rögtön megmozdult a sürgős feladat és üzeni Somogy vezetőinek és népének: „...*Videant consules ne quid res publica [Simighiensis] detrimenti capiat!*” Vigyázzanak a konzulok, nehogy Somogyországot ártalom érje! Mert – *Kanyar* szerint – bármilyen döntés ára senki másra át nem ruházható felelősség lesz. Az életével, tetteivel egyszer mindenkinek el kell számolnia. S nemcsak önmaga, hanem a felnevelő, megtartó és számonkérő közössége előtt is.

Dr. Kanyar József, a somogyi ember, ez az okos, kimagaslóan művelt és kitűnő fizikai felépítésű tanítómesterünk sohasem hátrált meg. Ha kellett, kezdte előlről. Tudta *Németh László* igazságát: „...Marathónnál is a reménytelenség győzött!” – azaz mindig lesz egy esély, ha kicsiny is. Azt is tudta, többször említette beszélgetéseinkben, hogy a szellemi Haza igazi katonái nem azért harcolnak, mert gyűlölik mindazt, amivel szemben állnak. Azért küzdenek, mert jobban szeretik azt, ami a hátuk mögött van. Tehát a Hazájukat, Közösségeiket, Somogyországot, a kaposújlaki fűzfákat, a családjaikat, az unokákat, az övéiket. Tehát: minket! És ki vitathatja el mindezek védelmének a jogát?

Illyés Gyula, az igaz barát „*Egy ifjú történésznek*” című epigrammájában, 1979-ben a következőket írta: „Hogy nincs helyed, mint jó magyarnak? Majd odamarnak.” Nos, *dr. Kanyar Józsefet* nem kellett odamarni a helyére, magától is tudta, hol van az. Ösztöneiben érezte, hogy egy nemzetért, annak jó ügyeiért küzdő politikus, egy államférfi – szemben a többiekkel – a

következő generációkra, nem elsősorban a következő választásokra gondol. Tudta, hogy aki csak szolgálni akar és nem tündökölni, azt ebben az országban sohasem érheti csalódás.

Dr. Kanyar József számára a politika és a tudomány: magatartás volt. Somogyi értelmiségi példájával is hangsúlyozta, hogy az igazi somogyi ember felelőssége igen nagy: ugyanis ez az ősi megye nem olyan, mint amilyen a hírneve, nem is olyan, amilyen előítéletek élnek róla, nem több és nem kevesebb, mint amilyenné azok teszik, akik benne élnek és dolgoznak az idők végezetéig. Többször említette, hogy akik közösségeik sorsáért felelősek, a legnagyobb nehézségek és romlások idején sem veszíthetik el a reményt. Ugyanis soha nincs annyi golyó, mint ahány gondolat! Csak így létezve érdemelhetjük ki, hogy szívünknek is jusson bor, s kenyér.

Az utolsó mondat, amelyet a nehéz műtét után a kórházi ágyán mondott, így hangzott: „...tudtam, hogy te még eljössz hozzám, Szabolcs!”. Ezt az oldást és kötést, azt a hangot és az Édesanyját vágyó, már a túlsó partot kémlelő megtört férfitekintetet senki sem felejtheti el. Én sem tudom.

Jóska bátyánk távozta kapcsán Pilinszky Németh Lászlónak írt vers-remeklése kell, hogy emlékezetünkben felmerüljön:

„...Ama kései, tékozló remény,
az utolsó, már nem a földet lakja.
Mint viharokra emelt nyárderű,
felköltözik a halálos magasba.”

Pontosan ez az életérzés az, amelyet mindenki a sajátjának érez. Mindenki, aki szerette és tisztelte a somogyi kultúra és tudományosság, a Somogyi Tudósklub e kedves egyéniségét. Mert az volt: egyéniség. Követendő példa.

Mit mondhatunk még „Berzsenyi ürügyén” a jeles fiát és polgárát vesztett Somogynak? Hogy reményét, ama késeit, ama tékozlót mégse veszítse?

Azt mindenképpen, hogy Jean Cocteau-nak igaza volt: a halottak igazi sírja az élők szívében van. Kanyar József sok ilyen szív birtokosa volt, ma is az, és a jövőben is az marad. Biztosak vagyunk abban, hogy nőttön nő tiszta fénye, amint térben és időben távozik. Az őrző és értő somogyi szívek – nem felejtene! Ez a szokásuk. A távolba szakadt somogyiak szintén ezekből az őrző, nem felejtő somogyi szívekből és ízeiből élnek.

A teológusnak és a történésznek mondhatjuk azt is, hogy: igaz a Tanítás: „...Facienti quod est in se Deus non denegat gratiam”, azaz: aki mindent megtesz, ami csak tőle telik, attól az Isten sem tagadja meg kegyelmét.

Kötelességeim közé tartozik még, hogy a Németh László Társaság nevében is őszinte részvétünkről biztosítsuk a gyászoló családot és a gyászoló somogyi embereket.

Kedves Jóska Bátyánk! Nagyon fog hiányozni! Kérjük, hogy, ahogy a földi létben eddig is tette, legyen odafent is szószólónk!

Perillustris Domine Professor dr. Kanyar!

Nos Te salutamus et laudamus magno honore!

Ad multos annos.

Vale!

Dr. Mózsai Szabolcs

